

In gesprek met Anne Doedens: geschiedenis gaat om beeldvorming.

Afgelopen maart verscheen het boek 'Geschiedenis van Utrecht; de canon van het Utrechts verleden' (afgekort: de 'canon van Utrecht'). Tijdens een gesprek met auteur Anne Doedens (1945) kwam met name de Biltse historie aan bod. Het is interessant om te bekijken wat uit de plaatselijke geschiedenis het lokale belang ontstijgt, zeker als je het merk 'De Bilt' wilt promoten zoals Doedens suggereert. Hij ziet hier een mooie taak voor De Historische Kring, bijvoorbeeld door middel van een plaatselijke canon.

Doedens: 'Geschiedenis gaat om beeldvorming. Door plaatsen van herinnering maak je mensen historisch bewust. Met een mooi woord heet dat *lieux de mémoire*. Als ik denk aan het voormalige gemeentehuis van Maartensdijk zie ik de oude kastanje die er stond, de duiventil, schilderes Adri Pieck. (Foto 1.) Via haar kom ik bij de oude boerderij die er eerder te vinden was. Herinneringen haal je op door middel van de plek waar je bent. *Lieux de mémoire* kun je ook creëren, een mooie taak voor een historische vereniging. Jagtlust was ooit een kloosterboerderij en tijdelijk een gekkenhuis, dat is toch prachtig om te weten? Geschiedenis is vaak zo serieus, zo in detail. Je moet je er iets bij voor kunnen stellen. Mensen willen graag weten hoe hun omgeving er vroeger uitzag. Maar het is ook zaak de plaatselijke geschiedenis in een groter kader te zetten. Zo hebben het Van

Foto 1 . Het voormalige gemeentehuis van Maartensdijk, geschilderd door Adri Pieck.

Boetzelaerpark en De Biltse Duinen meer gemeen dan je in eerste instantie zou denken. Zowel het park als het natuurbad zijn ontstaan in het kader van werkloosheidsprojecten in de jaren dertig van de vorige eeuw. En laat dat nou vensters zijn die ook in de landelijke en de Utrechtse canon voorkomen.'

Sticht Utrecht

De 'canon van Utrecht' vertelt in vijftig vensters over het verleden van het Sticht Utrecht. In de middeleeuwen

regeerden de bisschoppen van Utrecht als wereldlijke vorsten ook over het Oversticht (onder meer de provincies Overijssel en Drenthe), maar Doedens beperkt zich in zijn canon tot de geschiedenis van de huidige provincie Utrecht. Ten opzichte van de landelijke canon bestaat er een zekere onevenwichtigheid. De middeleeuwen waren in het Utrechtse veel belangrijker dan de huidige tijd, wat je terugziet in het relatief grote aantal vensters dat juist aan deze periode gewijd is in de Utrechtse canon.

Drie parelsnoeren

'Het Sticht Utrecht is een gewest bij uitstek van buitenplaatsen,' schrijft Doedens in zijn boek. Hij onderscheidt drie parelsnoeren, verdeeld over drie vensters.

De eerste twee zijn al sinds lang een merk. 'De naam Zegepralende Vecht, voor de buitens langs de Vecht, is ontleend aan een boek uit 1719. Ook de Stichtse Lustwarande is een begrip: landgoederen en buitenplaatsen langs de zuidrug van de Utrechtse Heuvelrug. Een kwestie van public relations. In de beeldvorming tellen de buitenplaatsen in de huidige gemeente De Bilt niet echt mee. Dit derde parelsnoer heeft nooit een eigen naam gekregen. Zogenaamde

‘zandbuitens’ langs de Utrechtseweg als Houtringe worden voor het gemak bij zuidoost-Utrecht gerekend. Maar ze horen veel meer bij andere buitens in de gemeente als Huize Voordaan en Beukenburg in Groenekan, Persijn en Eyckenstein in Maartensdijk, om er enkele te noemen. Dit parelsnoer loopt tot aan Soestdijk. Hoog tijd dat het een merk wordt en een plaatselijke canon is daar een geëigend middel toe.’ (Foto 2)

Regelmatig wandelt Doedens met zijn vrouw op het zogenaamde Nonnenland, het gebied tussen Soest, Baarn en De Bilt dat in vroeger dagen toebehoorde aan het Biltse Vrouwenklooster. De adellijke nonnen hebben het gebied geëxploiteerd door de winning van turf. Dit tot

Foto 2 . het Petronellakapelletje in De Bilt, vernoemd naar een dertiende-eeuwse priorin van het Vrouwenklooster. rechtsonder staat het jaartal 1620.)

ongenoegen van de heren van St. Jan uit Utrecht die ook meenden dat ze recht hadden op deze grond. Doedens: ‘Je ziet hier dus twee grote instellingen uit de middeleeuwen die menige rechtszaak tegen elkaar hebben gevoerd, tot aan Hadrianus, de enige Nederlandse paus, aan toe. Een duidelijk voorbeeld van lokale geschiedenis die het plaatselijke niveau ontstijgt.’ (Foto 3)

De gemeente De Bilt heeft in zijn ogen nog meer te bieden. ‘Het schitterende spoorwegnet dat hier in de negentiende eeuw ontstond. Eerst kwam er een station, toen werden er huizen in de omgeving gebouwd. En vervolgens zag je hoe het forensenverkeer en het toerisme tot bloei kwamen. Dat de middeleeuwse

ontginningen belangrijk zijn, moge duidelijk zijn. Maar de gemeente De Bilt is ook nadrukkelijk een militair gebied. Het hele landschap is vergeven van de bunkers. Tot 1860 heette de Hollandse Waterlinie de Stelling van Utrecht. Die is ouder dan de Stelling van Amsterdam. Weliswaar ligt fort De Bilt in Utrecht, maar de naam verwijst wel naar onze gemeente. Fort Ruigenhoek ligt in Groenekan, fort De Gagel

behoorde vroeger tot de gemeente Maartensdijk en samen met fort Voordorp liggen ze allemaal op de grens van het Noorderpark.’

Toekomst provincie Utrecht

Maar kan de ‘canon van Utrecht’ ook gebruikt worden ter promotie van de provincie Utrecht? Als minister Plasterk zijn zin krijgt, wordt Utrecht immers samengevoegd met Noord-Holland en Flevoland. Doedens: ‘Ik hoop dat ze de canon gebruiken. De provincie Utrecht is een oude gemeenschap, wat aangetoond wordt in mijn boek. Er staan evidente zaken in die men zich in Den Haag zou moeten realiseren. Geen verstandig bestuurder moet ingaan tegen de algemeen erkende lieux de mémoire. Tegen de vanzelfsprekendheden die ook onze geschiedenis kent, in het bewustzijn van velen. Maar ik loop lang genoeg mee om te beseffen dat de politieke en maatschappelijke werkelijkheid wel eens ver uit elkaar lopen. En dat er een generatie politici is bij wie de historische kennis ontbreekt.’

INFORMATIEBLOKJE

Onder de vlag van het project De Bilt Schrijft is een audiotour gemaakt langs onder meer een aantal landhuizen en kloosterboerderijen in de gemeente De Bilt. Verhalen die ter plekke beluisterd kunnen worden via MuseumApp, maar ook op de website www.beleefdebilt.nl/ audiotours. Hier vindt u ook informatie over de

MuseumApp die u gratis kunt downloaden op een iPhone of Android telefoon. Verder zijn er inmiddels audiotours voor Hollandsche Rading, Groenekan en De Bilt (in en rond het historische Van Boetzelaerpark).

FOTO 3: bij voorkeur een luchtfoto van fort Ruigenhoek waarop ook het ontginningspatroon zichtbaar is. Ben nog op zoek.